

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИКОЛАЇВСЬКОМУ РЕГІОНІ, ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

INVESTMENT ACTIVITIES' DEVELOPMENT IN MYKOLAYIV REGION, PROBLEMS AND BASIC DIRECTIONS OF THEIR SOLUTION

Іван ЧЕРВЕН,
доктор економічних наук,
Миколаївський державний
аграрний університет

Ivan CHERVEN,
PhD Economics,
Mykolayiv State
Agrarian University

Марина КАРЕБА,
кандидат економічних наук,
Миколаївський державний
аграрний університет

Maryna KAREBA,
PhD Economics,
Mykolayiv State
Agrarian University

Найбільш вагомим чинником економічного зростання в аграрній сфері економіки та покращення добробуту населення є інвестиційна діяльність, яка водночас виступає і засобом забезпечення продовольчої безпеки держави, і гарантом екологічного захисту довкілля. Без кардинального збільшення обсягів цих інвестицій вихід із глибокої соціально-економічної кризи неможливий. Тому однією з ключових проблем сучасного етапу економічного розвитку України є створення надійної системи залучення інвестиційних ресурсів.

Проблемі забезпечення належного розвитку інвестиційної діяльності приділяло увагу багато науковців. Водночас ряд питань, пов'язаних з нею, все ще залишаються не до кінця вивченими. Метою статті є висвітлення результатів проведеного нами аналізу розвитку інвестиційної діяльності в основних сферах економіки Миколаївщини, обсягів залучених нею в аграрний сектор іноземних інвестицій, існуючих тут проблем і основних напрямів їх вирішення.

Для забезпечення власного ефективного розвитку кожне підприємство, об'єднання і регіон повинні здійснювати відповідну інвестиційну діяльність. Інформація про обсяги інвестицій в економіку Миколаївської області та їх розподіл за видами діяльності наведено в **табл. 1**.

З наведених указаній таблиці даних бачимо, що в більшості видів економічної діяльності за останні роки склалася відносно стійка тенденція до зростання обсягів інвестицій. Однак в окремі роки присутнє деяке коливання. Негативним явищем є те, що в 2009 порівняно з 2008 роком і в економіці Миколаївської області в цілому, і в сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними послугах, торгівлі, фінансовій діяльності відбулося зменшення. За досліджений період загальна сума інвестицій в економіку

Таблиця 3. Обсяги та структура прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор Миколаївської області*, тис. дол. США

* Складено за даними статистичного управління Миколаївської області

Райони	2007	2008	2009	2009 у % до	
				2007	2008
Всього	180012,8	144169,3	170845,30	94,9	118,5
Миколаївський	101326,3	67250,0	76795,7	75,8	114,2
Вознесенський	4361,1	3956,1	3926,0	90,1	99,2
Березанський	21,4	50,1	19,2	89,7	38,3
Жовтневий	63616,6	65222,3	78418,3	123,3	120,2
Кривоозерський	5564,2	5524,9	5540,8	99,6	100,3
Новоодеський	360,5	305,7	297,3	82,5	97,3
Очаківський	1125,2	3205,5	1076,5	95,7	35,6
Первомайський	3637,5	5304,8	4771,5	131,2	89,9

Миколаївщини в цілому зросла в 5,37 раза, але, на жаль, це відбулося за рахунок не виробничих сфер економіки, а торгівлі й транспорту. При цьому найбільш низький індекс склався у фінансовій діяльності та сільському господарстві, частки яких за 2001-2009 роки скоротилися відповідно в 3 і 1,4 раза. Звичайно, зазначена вище тенденція викликає занепокоєння, і в майбутньому цього не можна допускати.

The results of analysis the investment's development of activity and bringing in the foreign investments are lighted up in the agrarian sector of the Mykolaiv region. Existing problems are exposed and a number of directions of their solutions is resulted.

Висвітлено результати аналізу розвитку інвестиційної діяльності і залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор Миколаївської області. Виявлено існуючі тут проблеми і наведено цілу низку напрямків їх вирішення.

Розглянемо розміри та структуру обсягів інвестицій у досліджуваній нами області (**табл. 2**). Як свідчать наведені в **таблиці** дані, загальна сума джерел фінансування інвестицій на Миколаївщині в динаміці за 2001-2008 роки поступово зростала, але в 2009 у зв'язку з фінансовою кризою вона помітно (на 310624 тис. грн.) зменшилася. Така ж закономірність мала місце і щодо кредитів банків та інших позик. Стосовно таких джерел фінансування, як кошти державного і місцевих бюджетів, а також обсягів коштів іноземних інвесторів та інших джерел фінансування, слід вказати, що серед них у динаміці за досліджувані роки склалася помітні коливання. Стійка тенденція до зростання мала місце лише щодо власних коштів підприємств та організацій, без яких у сучасних скрутних умовах їм не обійтися. На жаль, в аграрній сфері економіки України, в тому числі й Миколаївської області, питома вага власних джерел інвестування є значно більшою, ніж у сфері економіки в цілому. За даними **О.Карасика** [1], активи сільгосп підприємств на 91% створені за рахунок власного капіталу, а на 9% – за рахунок короткострокових залучень коштів.

Ураховуючи гостру нестачу фінансових ресурсів у господарствах, держава повинна (хоча б тимчасово) звільнити сільгосптоваровиробників від сплати ПДВ, а стосовно підприємств – активізувати роботу щодо розширення ринків збуту своєї продукції.

За таких умов господарствам вкрай необхідні державні та інші інвестиції (тим більше, що практично всі матеріально-технічні засоби, що постачаються сільгосптоваровиробникам, за останні роки постійно дорожчать). Зокрема, для придбання нового зернового комбайна ДОН-1500 (середня ціна якого на початок 2010 року становила 790000 грн.) аграрним товаровиробникам необхідно було продати 756 т зернових або 260 т молока. У 1990 році ця кількість становила відповідно 170 і 150 т, або в 4,5 і 1,7 раза менше. Для

Таблиця 1. **Обсяги та структура інвестицій в основний капітал Миколаївської області за видами економічної діяльності***

* Складено за даними статистичного щорічника Миколаївської області за 2009 рік

Види діяльності	Роки									Індекс 2009 до 2001
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Обсяги інвестицій, млн. грн.										
Усього	749,3	1037,3	1312,1	1963,1	2534,5	3117,6	3698,8	4332,6	4021,9	5,37
у тому числі:										
– сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	79,2	174,1	86,0	119,8	166,6	233,7	258,1	496,1	308,7	3,90
– промисловість	331,7	511,2	597,5	687,4	1401,4	1574,3	1503,9	1583,3	1641,0	4,95
– торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	27,0	45,7	119,0	95,4	166,3	257,1	454,3	512,3	409,5	15,17
– діяльність транспорту та зв'язку	143,8	121,9	279,8	389,1	354,6	457,8	721,4	700,8	1106,0	7,69
– фінансова діяльність	15,7	22,8	16,7	19,9	21,4	29,5	49,4	71,4	29,6	1,89
Структура інвестицій, %										
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	X
у тому числі:										
– сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	10,6	16,8	6,6	6,1	6,6	7,5	7,1	11,5	7,7	0,73
– промисловість	44,3	49,3	45,5	35,0	56,3	50,5	40,7	36,4	40,8	0,92
– торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	3,6	4,4	9,1	4,9	6,6	8,2	12,3	11,8	10,2	2,83
– діяльність транспорту та зв'язку	19,2	11,8	21,3	19,8	14,0	14,7	19,5	16,2	27,5	1,43
– фінансова діяльність	2,1	2,2	1,3	1,0	0,8	1,0	1,3	1,7	0,7	0,33

Таблиця 2. **Інвестиції в основний капітал Миколаївської області за джерелами фінансування***

* Складено за даними статистичного щорічника Миколаївської області за 2009 рік

Показники	Роки									Індекс 2009 до 2001
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
У фактичних цінах, тис.грн.										
Усього	743330	1037306	1312127	1963050	2534501	3117579	3698758	4332558	4021934	5,37
у тому числі за рахунок:										
– державного бюджету	20422	25475	84636	447333	335453	390544	323448	217674	145489	7,12
– місцевих бюджетів	44005	27189	36267	45329	16910	50889	82372	147722	108909	2,47
– власних коштів підприємств та організацій	541946	763918	986922	1255944	1805673	2071758	2544716	2987147	3349665	6,18
– коштів іноземних інвесторів	24779	20922	10863	10380	36567	26138	3924	9556	7708	0,31
– кредитів банків та інших позик	4755	17635	52368	107678	216572	422220	468803	606333	253422	53,30
– інших джерел фінансування	88020	151267	115288	56716	85743	102260	126305	219955	68896	0,78
Відсотків до загального обсягу										
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	X
у тому числі за рахунок:										
– державного бюджету	2,7	2,4	6,5	22,8	13,2	12,5	8,7	5,1	3,6	1,33
– місцевих бюджетів	5,9	2,6	2,8	2,3	0,7	1,6	2,2	3,4	2,7	0,46
– власних коштів підприємств та організацій	72,3	73,7	75,2	64,0	71,3	66,5	68,8	68,9	83,3	1,15
– коштів іноземних інвесторів	3,3	2,0	0,8	0,5	1,4	0,8	0,1	0,2	0,2	0,06
– кредитів банків та інших позик	0,7	1,7	3,9	5,5	8,5	13,6	12,7	14,0	6,3	9,0
– інших джерел фінансування	11,7	14,6	8,8	2,9	3,4	3,3	3,4	5,1	1,7	0,15

купівлі комбайна іноземного виробника (John Deere – T660) необхідно 235000 євро, або 2491000 грн., тоді слід продати 2385 т зерна або 818 т молока [2]. Великі втрати потрібні й на паливо-мастильні матеріали. Наприклад, на обробіток 1 га землі в Україні витрачається близько 120 л дизпалива, що на 33% більше, ніж у середньому в Європі [3].

Альтернативним джерелом капітальних вкладень можуть бути зовнішні джерела інвестування у формі коштів фінансово-кредитних установ. Українська банківська система знаходиться на стадії розвитку, однак уже має ресурсний потенціал для інвестування у промисловість і практичний досвід щодо використання сучасних фінансових інструментів, таких як факторинг і форфейтинг. Ці операції можуть бути впроваджені одночасно для вирішення

двох завдань: задоволення потреб підприємств у додаткових оборотних коштах та інвестування в основні засоби [4].

Ураховуючи нестачу в нашій країні власних фінансових ресурсів, необхідно збільшувати обсяги залучених іноземних інвестицій. Конкретні дані про розміри прямих іноземних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області за 2007-2009 роки наведено в **табл. 3**.

Як бачимо, за аналізовані роки обсяги, іноземних інвестицій, залучених в аграрний сектор економіки Миколаївщини були неоднаковими: найбільшими – у 2007, а найменшими – у 2008. При цьому найбільші обсяги іноземних коштів за всі роки мали Миколаївський і Жовтневий райони, а найменші – Березанський. На жаль, й інші адміністративні райони області

зовсім не одержували іноземних інвестицій, що за сучасних кризових умов негативно впливає на ефективність функціонування їх сільськогосподарських формувань.

На наш погляд, для активізації залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки необхідно:

- розробити пакет нових законів, які надаватимуть пільги іноземним інвесторам, що вкладатимуть свої кошти в аграрний сектор економіки;
- обмежити втручання держави в приватні інвестиції сільськогосподарських підприємств;
- норми українського законодавства узгодити з нормами європейських країн тощо.

З метою залучення іноземних інвестицій доцільно, щоб вітчизняні товаровиробники брали участь у міжнародних виставках-ярмарках. Здійснюючи виставкову діяльність, суб'єкти малого й середнього підприємництва матимуть змогу підняти свій рівень і залучати до співпраці підприємців різних регіонів і країн.

Важливим є той факт, що в Миколаївській області вже впроваджено певні заходи щодо залучення іноземних інвестицій: відкрито інвестиційний веб-сайт «Інвестиційні можливості»; створено інформаційний CD-диск про регіон; проведено семінари з питань залучення іноземних інвестицій, у яких брали участь фахівці райдержадміністрацій області. Крім цього, на сьогодні залишаються відкритими питання, пов'язані з інформаційним забезпеченням, реалізацією системних інвестиційних пакетів, підвищенням ефективності державного управління процесами іноземного інвестування на регіональному рівні, наданням іноземним інвесторам відповідних гарантій, розробкою стратегії залучення іноземних інвестицій у сільськогосподарське виробництво області.

Для збільшення обсягів іноземних інвестицій в аграрний сектор Миколаївської області, на нашу думку, необхідно:

- створити позитивний інвестиційний імідж Миколаївщини на міжнародному рівні;
- активізувати діяльність щодо залучення іноземних інвестицій у спеціальній економічній зоні «Миколаїв»;
- здійснювати інформаційне забезпечення процесів іноземного інвестування;
- сприяти реалізації інвестиційних проектів, що мають суттєвий вплив на розвиток економіки області;
- підвищити ефективність державного управління процесами іноземного інвестування на регіональному рівні тощо.

Слід зазначити, що окремі інвестори будують свої відносини із сільськогосподарськими підприємствами, які входять до інтегрованих формувань, не на еквівалентній основі, привласнюючи більшу частину виробленої продукції, погіршуючи таким чином і без того їх скрутне становище.

Науково-дослідна сфера має орієнтуватися на ринок новітніх розробок, вивчати попит на наукову продукцію, створювати такі технології, які б в умовах сучасної економіки відповідали критеріям ефективності, були мало-витратними, ресурсощадними й екологічно безпечними [5].

Одним з перспективних інвестиційних формувань, важливою складовою є науково-дослідні установи, технопарки, що одержали значний розвиток у розвинених країнах світу. В Україні, на жаль, поки що наявні лише суттєві недоліки їх розвитку. Зокрема, у 2009 році активність технопарків практично зведена до нуля: кількість діючих проектів технопарків зменшилася майже в 7 разів (із 108 до 17). Основними заходами, які має здійснювати держава у сфері підтримки розвитку технопарків, є такі: звільнення від сплати ввізного мита, від податків на прибуток та додану вартість; безвідсоткове (повне або часткове) кредитування; застосування системи прискореної амортизації основних засобів.

Обов'язковими елементами інвестиційної діяльності в ринкових умовах є: вибір конкурентоспроможних проектів на конкурсній основі; орієнтація на швидку віддачу витрат; економічне обґрунтування інвестицій з урахуванням

ринку збуту продукції та її якості; урахування виробничих можливостей конкурентів [6]. А основними напрямками здійснення інвестицій в аграрній сфері в сучасних умовах мають бути: реалізація інноваційних проектів; впровадження нової техніки і прогресивних технологій, оновлення сортового складу пасивів сільськогосподарських культур, удосконалення племінних якостей тварин та підвищення кваліфікації кадрів.

Особливого значення набуває належне інвестування у сфері насінництва, де важливе місце мають державні субсидії селекційним центрам і спеціалізованим насінницьким господарським структурам. Водночас держава повинна здійснити відповідні заходи щодо обмеження необґрунтованого ввезення нових сортів і насіннєвого матеріалу з інших країн і збереження здобутків вітчизняних селекціонерів.

В умовах нестачі в підприємств фінансових ресурсів, необхідних для здійснення відповідних капітальних вкладень, важливе значення має також інвестиційний лізинг, який є одним з різновидів довгострокового кредиту, що надається в натуральній формі й погашається у розстрочку. У сучасних умовах така форма кредиту досить приваблива для залучення позикових ресурсів, оскільки гостру нестачу інвестицій у цьому випадку можна перекрити здаванням у лізинг виробничих об'єктів, що тимчасово не використовуються. Однак українські підприємства, на жаль, дану можливість не реалізують. Аналогічна ситуація спостерігається і з інвестиційним селенгом – передачею підприємствам прав на користування і розпорядження майном за певну плату.

У цьому напрямі на окрему увагу заслуговує досвід Білорусі, у якій визначені «точки випередженого росту», де повинні концентруватися великі інвестиції для прискореної модернізації провідних підприємств і виробництва продукції вищих категорій якості. Це будуть об'єкти першочергового інноваційного розвитку і швидкого освоєння зовнішніх ринків.

Для покращення інвестиційного забезпечення розвитку АПК нашої країни необхідно:

- створити відповідну інфраструктуру його фінансової підтримки;
- державну підтримку аграрного сектора економіки вдосконалювати з урахуванням вимог СОТ;
- створити систему кооперативних банків і фонд кредитних гарантій, а також належну систему захисту прав інвесторів;
- активізувати участь українських підприємств у міжнародних презентаціях пріоритетних інвестиційних проектів (через засоби масової інформації зарубіжних країн та мережі Інтернет).

Впровадження в практику в нашій країні і Миколаївській області означених у даній статті заходів сприятиме активізації інвестиційних процесів, а на цій основі – підвищенню ефективності діяльності формувань АПК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карасик О.М. Фінансові проблеми агропромислового комплексу України / О.М.Карасик // Таврійський науковий вісник. Збірник наукових праць ХДАУ. Вип.51. – 2007. – С. 348-354.
2. Дідковська Л.І. Інноваційні перетворення у формуванні матеріально-технічної бази аграрного сектора / Л.І.Дідковська // Економіка АПК. – 2010. – №9. – С. 131-137.
3. Галкіна А.С. Концепція механізму розвитку кредитних операцій банку на основі факторингу та форфейтингу / А.С.Галкіна // Економіка і організація управління: збірник наукових праць. Вип.3 / Під заг. ред. П.В.Єгорова. – Донецьк: ДонНУ, Каштан. – 2008. – С. 177-183.
4. Лайко П.А. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК – вимоги часу / П.А.Лайко, М.Ф.Бабієнко, П.М.Музика, Є.Л.Бузовський, О.І.Гойчук, М.М.Кулаєць // Економіка АПК. – 2007. – №12. – С. 85-91.
5. Шпикуляк О.Г. Організаційні форми і методи інноваційної діяльності у розвитку аграрної сфери економіки / О.Г. Шпикуляк, В.М.Русан, Л.І.Курило, П.В.Павлик, І.Ю.Розгон // Економіка АПК. – 2010. – №12. – С. 119-124.
6. Федоренко В.Г. Інвестування: підручник / В.Г.Федоренко. – К: Алеута, 2006. – 407 с.